

Arbeidsliv

Kan tannleger droppe Helfo-systemet?

 TONE GALAASEN, ADVOKAT I NTF

Nesten alle tannleger har avtaler om direkteoppgjør med Helfo, og forsøker etter beste evne å etterleve et komplisert regelverk. Noen tannleger ønsker imidlertid å droppe hele Helfo-systemet, og noen veldig få har mistet retten til å praktisere for trygdens regning.

Hvilke plikter har tannleger uten avtale om direkteoppgjør overfor pasientene? Kan de fremstille det som om pasientene kun betaler en «egenandel», underforstått at de ikke taper økonomisk på at tannlegen står utenfor systemet?

Tannlegens plikter overfor pasientene

Helsepersonell har en plikt til å sørge for at pasienter ikke påføres unødvendige utgifter, og de har en plikt til å sørge for at pasienter får den informasjonen de trenger for å kunne ivareta sine rettigheter, også økonomisk.¹

Voksne pasienter skal i utgangspunktet betale selv for tannbehandling, men har unntaksvis rett til offentlig stønad til tannbehandling². Alle tannleger har følgelig en plikt til å sette seg inn i folketrygdens regelverk, slik at de kan informere pasienter om disse rettighetene.

Tannlegen kan ikke frata pasienter rettigheter, men *pasienten* kan velge å si nei takk til å få utgifter til tannbehandling dekket av det offentlige. Dette forutsetter imidlertid svært grundig informasjon til pasientene, slik at de kan ta et informert, selvstendig valg om å frasi seg økonomiske rettigheter de har fra folketrygden. Tannlegen må i tilfelle dokumentere svært grundig i pasientjournalen hva slags informasjon som er gitt, og sørge for at pasienten også har forstått hvilke konsekvenser dette får.

Tannleger må informere om mulige konsekvenser og tap av rettigheter også fremover i tid. Det pasienten betaler for tannbehandlingen, vil for eksempel ikke inngå i egenandelsordningen, og pasienten kan dermed miste eller få utsatt retten til frikort.³ Kjeveortopedier uten avtale om direkteoppgjør, må

informere foreldre om at de vil miste retten til søskenmoderasjon, hvis det skulle være aktuelt.

Dette kan sammenliknes med privatpraktiserende tannlegers plikt til å informere pasienter om at de har rett til gratis tannbehandling fra den offentlige tannhelsetjenesten⁴. Et praktisk eksempel vil være hjemmeboende, eldre pasienter som får hjemmesykepleie. *Pasienten* har imidlertid fritt tannlegevalg. De kan velge å fortsette hos «sin» privatpraktiserende tannlege, og betale av egen lomme, slik de gjerne har gjort hele sitt voksne liv. Disse pasientene mister i tillegg rett til refusjon fra folketrygden, fordi de har rettigheter fra den offentlige tannhelsetjenesten, noe tannlegeforeningen har kritisert en rekke ganger.

Det kan også sammenliknes med pasienter som har rett til nesten gratis helsehjelp fra offentlige sykehus, fastlege eller spesialisthelsetjenesten, men som likevel av ulike grunner velger å benytte private klinikker og betale av egen lomme, eller med helseforsikring.

Plikt til å ha avtale om direkteoppgjør?

Tannleger har ikke en plikt til å ha avtale om direkteoppgjør med Helfo. Dette vil imidlertid føre til at pasienter som behandles av tannlegen, heller ikke har rett til stønad etter folketrygdens regler⁵. Dette er en aktuell problemstilling også for de få tannlegene som har mistet retten til å praktisere for trygdens regning.

Objektiv og nøktern markedsføring, og riktig informasjon om prisfastsetting

Helsepersonell har en plikt til å markedsføre seg på en forsvarlig, nøktern og saklig måte. Det er verdt å merke seg at det i denne vurderingen også legges vekt på om profesjonsetiske regler er overtrådt.⁶

Tannlegebransjen er helprivat, med fri prisfastsetting, også i tilfeller hvor pasienten har rett til stønad fra folketrygden.

Hvis totalprisen er over kr 5 000, har tannleger en plikt til uoppfordret å gi pasienten et skriftlig tilbud med totalprisen før behandlingen starter.⁷ Hvis folketrygden gir stønad til tannbehandlingen, skal stønadsbeløpet gå frem av pris-tilbudet.

Dette må etter vår oppfatning forstås slik at også tannleger som ikke har avtale om direkteoppgjør med Helfo, må presisere hvilket stønadsbeløp pasienten vil ha krav på fra folketrygden, hvis de velger å gå til en annen tannlege som har avtale om direkteoppgjør.

Dette er nødvendig for at pasienten skal være tilstrekkelig informert, og for at pasienten skal få et reelt grunnlag for å vurdere om de ønsker å frasi seg rett til offentlig stønad. Det er også nødvendig for at pasienten skal kunne sammenlikne priser og eventuelt innhente pristilbud fra en annen tannlege.

I et konkurranseutsatt marked, hvor prisene fastsettes av tannlegen, er det uansett misvisende å fremstille det som om pasienter kun betaler en «egenandel», hvis de velger å frasi seg rett til offentlig stønad. Dette kan gi inntrykk av at tannlegen gir en form for rabatt, og selv bærer tapet som ellers ville ha vært dekket av refusjon fra folketrygden. Pasienten vil imidlertid ikke ha mulighet for å etterprøve dette, eller vurdere om tannlegen har økt prisen for å kompensere for det økonomiske tapet som ellers ville ha blitt dekket av refusjon fra folketrygdens stønadsordning. Dette vil sannsynligvis også kunne oppfattes som villedende markedsføring.

Det kan tenkes tilfeller hvor pasienter velger å frasi seg rett til økonomisk stønad fra folketrygden, fordi de ønsker å gå til, eller fortsette hos, akkurat denne tannlegen. Som nevnt stiller dette særlige krav til informasjon til pasienten, og det forutsetter at tannlegen gir objektiv, nøktern og saklig informasjon om prisfastsettelse.

Det understrekes at det naturligvis er uproblematisk at tannleger uten avtale om direkteoppgjør, behandler pasienter som uansett ikke har rett til stønad etter folketrygdloven.

Helfo-regelverket fungerer vanligvis greit

Folketrygdens regelverk er til dels komplisert, men fungerer likevel i all hovedsak godt, både for tannlegen og pasientene. Dette forutsetter at tannleger setter seg samvittighetsfullt inn i regelverket, og fører grundige pasientjournaler i samsvar med journalføringsplikten⁸.

Tannlegeforeningen har imidlertid etterlyst en gjennomgang og forenkling av regelverket, også fordi et komplisert regelverk sannsynligvis øker risikoen for at pasienter ikke får de rettighetene de har krav på (underforbruk).

Vi hører fra tid til annen om tannleger som frykter krav om tilbakebetaling av refusjon og enda strengere reaksjoner, til tross for at de etter beste evne forsøker å etterleve regelverket. Vi vil derfor understreke at Helfo-kontroll de siste årene i all hovedsak har hatt risikobaserte tilsyn, overfor tannleger som skiller seg markant ut på statistikk og har en uvanlig høy andel refusjonskrav, sammenliknet med andre tannleger eller spesialister.

REFERANSER

1. Helsepersonelloven §§ 6 og 10, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-2, siste ledd.
2. Folketrygdloven § 5-5, forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannlege og tannpleier for sykdom, FOR-2014-12-16-1702, og rundskriv I-2018-3 (ofte kalt «det gule heftet»). Regelverket forvaltes av Helfo, og omtales derfor ofte som Helfo-regelverket.
3. Forskrift om stønad til dekning av utgifter til undersøkelse og behandling hos tannlege og tannpleier for sykdom § 1 nr. 5 og 6, jf. § 2, jf. forskrift om egenandelstak §§ 1 og 2.
4. Tannhelsestjenesteloven § 1-3
5. Forskrift om direkte oppgjør for stønad etter folketrygdloven kapittel 5, i kraft fra 1. januar 2021.
6. Helsepersonelloven § 13, jf. Ot.prp. nr. 13 (1998-99) og vedtak i helsepersonellnemnda av 23. mars 2010 (sak 09/160). NTFs etiske regler § 5-1, regulerer dette.
7. Prisopplysningsforskriften § 18.
8. Helsepersonelloven §§ 39 og 40, jf. pasientjournalforskriften og pasientjournalloven

SENTU
Din IT-Leverandør
VI GJØR HVERDAGEN LETTERE FOR DEG!

Vi tilbyr komplette løsninger til bedriften din

- Sikkerhet
- Backup
- IT-support
- IT-utstyr
- Nettsider
- MS 365 Microsoft Office
- Internett
- Telefoni

www.sentu.no
Tlf. +47 400 00 333